

CHRISTIAN FRIEDRICH SCHWARTZ —
ET 150 ÅRS MINNE
AV CAND. THEOL. HÅKON HAUS

«Es kann nicht Ruhe werden
bis deine Liebe siegt,
und diese Kreis der Erden
vor deinen Füßen liegt»

Tysk misjonssang.

Trankebarmisjonen står i en særlig glans i den lutherske kirke. Den betyr nemlig det store gjennombrudd for dens hedningemisjon. Vel var det enda bare enkelte kretser innen kirken som så misjonens hellige oppgave. Men en begynnelse var gjort, og det kunne ikke mer glemmes.

Misjonsarbeidet nådde i løpet av det 18. hundreåret en blomstrende utvikling under ledelse av dyktige misjonærer. Den fremste av disse var *Christian Friedrich Schwartz*, som er regnet for den største lutherske misjonær. Under navnet «Kongepresten av Tanjore» kom han til å leve «som en legende på tamulenes lepper, som et helgenbillede i deres hjerter». Det er i år 150 år siden hans død, og det er all grunn til å stanse litt ved minnet om denne enstående misjonær og den misjon han representerer.

Hans navn er tilsynelatende ikke så meget kjent blant det alminnelige misjonsfolk her heime. For en del kommer det kanskje av at Trankebarmisjonen alt for meget er blitt stående som en isolert episode i misjonshistorien, som en ikke riktig forsto å vurdere. Den evangeliske misjon i nyere tid dateres jo fra William Carey, og så kan lett Trankebarmisjonen falle utenfor synsvidde. Den fortjener en framskutt plass i misjonshistorien, ikke bare fordi den var det første evangeliske misjonsforetagende i ny tid, men også på grunn av dens særpregede karakter og det trosnot og den trosiver som bar den.

Christian Friedrich Schwartz kom til verden 22. oktober 1726 i den lille byen Sonnenburg, ikke langt fra Küstrin i Brandenburg.

Denne byen har rike tradisjoner fra den tid den var hovedsete for den nypreussiske johannitterordens regjering og kanselli.

Ordenens hvite kors med de kløftede armene til symbol på de 8 saligprisningene prydet mange av bygningene. I skyggen av disse tradisjonene kunne kanskje den unge guttens tanker dras i retning av ridderdåd for det hvite kors. Nå henger hans enkle minnetavle blant mer enn 700 våpenskjold i den vakre kirken.

Han vokste opp i et enkelt og godt borgerhjem. Faren var baker. Mor hans døde mens han var liten. Hun hadde viet ham til tjeneste for Herren og ønsket at han skulle bli prest. Fra sitt hjem synes han således å ha tatt med seg et levende inntrykk av kristen tro. Dette fikk næring da han kom på latinskolen i Sonnenburg. Den var i denne tida ledet av en rektor Helm, en from kristen personlighet. Han hadde stor religiøs innflytelse på sine elever, underviste dem en time daglig i den kristne tro og formante dem til å be flittig. «Da banket Gud første gang på mitt hjerte,» sier Schwartz senere, når han tenker på latinskolen. Den unge gutten var ubestikkelig ærlig og oppriktig og hadde et dypt religiøst og følsomt sinn.

Da han senere kom på skole i Küstrin for å fortsette sin utdanning, kom han imidlertid på en viss avstand fra sin barndoms tro. Her var det en ganske annen ånd ved skolen. Opplysningen begynte nå ganske sterkt å gjøre seg gjeldende.

Schwartz ble dog ikke ferdig med det religiøse spørsmål. Stadig arbeidet det i ham. Det var pietismens krav om helhjertet omvendelse og overgivelse. Men han kom ikke til noe gjennombrudd. «I nøden og angsten ville jeg bli from,» sier han senere, «men når angsten var forbi, var jeg den gamle syndeorm. Akk, at Gud kan ha en menneskesjæl så kjær at han kan gå etter den så lenge. Når jeg minnes Guds uoppørlige arbeid på mitt hjerte, da blir jeg aller mest ydmyket for hans ansikt.» Hans ungdomstid synes således å være preget av en stadig religiøs kamp.

Stor betydning for ham fikk en bok av August Hermann Francke: «Segensvolle Fusztaffen des noch lebenden und allwaltenden Gottes,» som skildrer Franckes arbeid i Halle. Fra nå av var det Schwartz' store ønske å komme til denne pietismens arnested. I 1746 kom han derfor til Halle, bodde i Franckes stiftelser og studerte ved universitetet. Her hørte han forelesninger av bl. a. Michaelis, Baum-

garten og Freylinghausen. Størst betydning for ham fikk likevel Francke d.y.

Imidlertid fortsatte hans religiøse kamp. Stadig sto det for ham at han dog måtte bli et virkelig omvendt menneske om Gud skulle kunne bruke ham. Men han syntes ikke å kunne komme fram til noen virkelig hjerteforandring. Syndesorg og tårer var det som trengtes her i Halle. Når han så bad Gud om et særlig mål av dette og ikke fikk det, kom det stunder av angst, og han tvilte på sin omvendelse. Når botskampen ble hardere for ham enn for de fleste andre, hang det sammen med hans store oppriktighet og redelighet. Han kunne som Luther bli ført til nesten hatske tanker mot Gud. Men da det så etter hvert klarnet, fikk han også en god del av Luthers glade trosvissnet og frimodighet. Det ble ikke nettopp noen høgstemt følelse, men en guddommelig ro og visshet som ble den store lyse kraften i hans liv. Nå var han rede til en misjonærs gjerning. Hans misjonsvirke ble preget av en evangelisk frigjorthet, og urokkelig optimisme med hensyn til andre som gjorde ham til en enestående sjelevinner.

Hans tanker ble i Halle naturlig nok ført i retning av misjonen. Dette så meget mer som han her traff indiamisjonæren Benjamin Schulze som var fra hans hjemby. Denne holdt på med en revisjon av bibelen på tamulspråket. For å hjelpe sin venn med korrekturlesningen, begynte Schwartz å lese tamulsk. Gjennom Francke mottar han så fra Misjonskollegiet i København kall til misjonær i Trankebar. I brev til kollegiet omtaler Francke hans store dyktighet og begavelse og nevner at han har gjort seg alminnelig avholdt med sitt glade vesen og sin karakters uvanlige vederheftighet og oppriktighet.

Den 17. september 1749 blir han sammen med to andre ordinert i København av biskop Harboe til kongelig dansk misjonær i Trankebar. Før ordinasjonen hadde de avlagt fullstendig teologisk embetseksamen, examen rigorosum. I København tok man ikke noe hensyn til papirer fra Halle universitet. Sommeren 1750 kom disse tre nye misjonærer til India.

Misjonsarbeidet i Trankebar som begynte 1706 ved misjonærene Ziegenbalg og Plütschau hadde gått jevnt framover. Kirker var bygd. Der var nå en portugisisk menighet på 323 sjeler og en tamulmenighet som talte 1674 kristne. I Cuddalore og Madras var også

arbeidet tatt opp. Fem misjonærer arbeidde i Trankebar, i Cuddalore arbeidde svensken Kiernander og i Madras den kjente danske misjonær Fabricius. Kristedommen hadde også spredt seg i den danske koloniens omegn. Grupper av kristne fantes flere steder, særlig i Tanjore. Alt i alt har en regnet at der var omkring 5¹/₂ tusen innfødte kristne. Av disse tilhørte 3¹/₂ tusen menighetene utenfor kolonigrensen. Disse tall er kanskje noe for store.

Med Schwartz' komme går det en ny frisk pust gjennom misjonsarbeidet. Han er snart opptatt av tanken på å utvide arbeidet utenfor koloniens grenser, inn i landet innenfor. Dette skulle bli hans store oppgave. Foreløpig ble en enig om å vente på Guds ledelse. Det var urolige tider i India, Robert Clives og Warren Hastings tid. Franskmenn og engelskmenn sloss om herredømmet, og de innfødte fyrstene holdt snart med den ene av partene og snart med den andre. I denne heksegryte av krig og herjinger skulle Schwartz komme til å gjøre sin uforglemmelige innsats som misjonær og menneskevenn.

Foreløpig arbeide han i den danske kolonien og her var man i sikkerhet. Det var ellers en meget liten koloni som besto av byen Trankebar og en landstripe nord og sør for denne. 20 000 innbyggere var der. Av disse var det noen få hvite, noen hundre portugisere og halv hvite, og en gruppe muhammedanere. De fleste var naturligvis innfødte tamuler, eller malabarere som en da kalte dem.

Mens Schwartz arbeidde i Trankebar, foretok han ofte reiser til forskjellige steder for å betjene små grupper eller menigheter av europeiske eller innfødte kristne med ord og sakrament. På disse reisene kom han også til Tanjore og Trichinopoly og fra 1762 tok han fast opphold i Trichinopoly.

Byen Trichinopoly var et sentrum i Sør-Indias religiøse liv og et utmerket utgangspunkt for misjonen.

Schwartz kom her straks i kontakt med «det hvite problem» i India. Her lå nemlig en engelsk garnison, og han fikk naturlig nok straks tilknytning til denne. Det liv som europeerne førte, var såvisst ikke noen anbefaling for den kristne tro, men en av de største hindringer. De var kommet til India for å skaffe seg rikdom, og så fikk man ikke være så nøye med midlene. Det gikk så vidt at de innfødte lærte seg å forakte og mistro enhver hvit mann.

Og europeerne skjønte at de holdt på å bli suget ned i en myr av urett, laster og skjendigheter som fullstendig holdt på å undergrave deres prestisje og ødela deres selvaktelse.

Schwartz kom til å gjøre en strålende innsats for å høyne det moralske nivå blant europeerne og vinne dem for en sann kristen tro, en innsats som har gitt ham navnet «de hvites apostel i India». På grunn av sin ubestikkelige redelighet og oppriktighet, sin renhet og uselviskhet vant han alles tillit og hengivenhet. Han ble det faste punkt, «en høyreist pilar midt blant ruiner», som en biograf sier.

I Thricinopoly sluttet de seg til Schwartz den ene etter den andre både av befal og menige. Det ble dannet en kristelig forening blant soldatene hvor man forpliktet seg til full åpenhet og til å besøke fattige og syke. Hver kveld var det felles bønn i kirken. Denne var reist av penger som var samlet inn blant soldatene. Særlig hadde Schwartz vunnet hele garnisonens tillit og hengivenhet etter dens beleiring av Madura 1763. De led store tap, der var 500 sårede og døende, og tilstanden var forferdelig. Schwartz ble budsendt og gikk som en trøstens engel fra den ene stinkende halmsengen til den andre.

I 1768 ble han av regjeringen i Madras tilsatt som garnisonsprest i Trichinopoly, med fast årlig lønn. Også i Tanjore kom han til å ha en slik kontakt med soldatene, og man var på regjeringshold forbauset over hvordan han var i stand til å påvirke hele garnisonen. Også barn av engelske soldater som falt i krigen, tok han seg av. Soldatene skjøt sammen penger til underhold. De bodde i Schwartz' såkalte «engelske skole» og undervistes av ham. Om søndagene holdt han gudstjeneste på tamulsk, portugisisk, engelsk og tysk.

Tross alle disse oppgaver som han fikk, var det likevel misjonær han ønsket å være og alltid var. Han var redd for å bli alt for meget bundet av arbeidet i garnisonen, men kunne heller ikke trekke seg tilbake fra den oppgave han her hadde.

Uavlatelig prekte han for de innfødte i byen og i landsbyene omkring. I Trichinopoly ble det i tiårsperioden 1767—76 døpt 1238 innfødte. Stor vekt la han på skole for tamulske barn og på utdanning av kateketer. Misjonærene i Trankebar sendte gjerne sine kateketemner til Schwartz for en tids teoretisk og praktisk utdanning.

Kateketene ble så sendt utover i distriktet, og det ble dannet små menigheter av kristne flere steder, helt sydover til Tinnevelley. Schwartz reiste også selv flere ganger sydover og fant folket her meget mottakelig for kristendommen.

Mens Schwartz var i Trichinopoly ble han overflyttet fra det danske misjonskollegium til det engelske selskapet Society for Promoting Christian Knowledge (S. P. C. K.). Dette hadde flere grunner. I Halle og København holdt en fast ved den gamle arbeidsmåten med Trankebar som sentrum og hovedkvarter for alle misjonærene, mens utmarksarbeidet skulle utføres av innfødte under misjonærenes inspeksjon. Schwartz var for sin del overbevist om at virksomheten i innlandet krevde en misjonærs hele tid og at denne burde være bosatt i Trichinopoly slik som forholdene da var.

Det engelske selskapet hadde tidligere underholdt misjonærene i Cuddalore og Madras som vedble å stå i dansk tjeneste. Men nå møter vi en voksende engelsk selvbevissthet. Man synes det er på tide at de misjonærer som selskapet underholder, også står i dets tjeneste.

Schwartz selv forholdt seg passiv, men ønsket å bli stående i dansk misjons tjeneste. «Da jeg har mottatt regelmessig kallelse fra Hans Majestet i Danmark og gleder meg derover, ville det gjøre meg ondt om noen forandring skulle finne sted,» skriver han i et brev heim.

Når misjonskollegiet avsto Schwartz til det engelske selskapet, skjedde det under full honnør for det verdifulle arbeid han hadde gjort i kollegiets tjeneste. Hva angår bekjennesspørsmålet, så brukte naturligvis Schwartz Common Prayer Book i den engelske gudstjeneste. Men i alt sitt arbeid ellers virket han som luthersk misjonær, og som sådan var han antatt av S. P. C. K..

I de siste 20 år av sitt liv, fra 1778 til 1798, virket Schwartz i Tanjore. Her kom han etter hvert til å få mer og mer å si i landets styre på grunn av sin enestående dyktighet og den tillit han hadde hos alle. Det kom tydelig fram en gang 65 000 av befolkningen emigrerte på grunn av fyrsten Tullasis harde styre. Det så ut til å bli en katastrofe. Bare Schwartz' ord om at forholdene skulle bli bedre, kunne få dem til å vende tilbake.

Da fyrsten ble satt under kontroll av regjeringen i Madras med

en resident for denne i Tanjore, ble Schwartz den ledende mann i landet. Regjeringen eller dens resident i Tanjore foretok seg aldri noe i landets styre uten først å rådspørre Schwartz. På guvernørens anmodning gjorde Schwartz et utkast til bestemmelser for både rettsvesenet og den økonomiske forvaltning. Utallige var de skriv han sendte til Madras med klare, kloke og moderate forslag til en omlegning av landets finanser og jurisdiksjon. Han forbedret også landets vanningsystem. Da residentstillingen i to år var vakant, ble den helt og fullt skjøttet av Schwartz. Hele landets administrasjon lå i hans hender og han utøvde den høyeste domsmyndighet. Alle elsket ham og skattet ham høyt, fra kongen av Tanjore til den ringeste tamul. Da fyrsten døde betrodde han sin adoptiv sønn i Schwartz' hender og ønsket at han skulle overta formynderregjeringen i hans mindreårighet, hva Schwartz riktignok ikke fant å kunne gjøre. Folket så i ham stadig den rette riksførstander, deres eneste beskytter, «kongepresten av Tanjore». Dette tamulenes yndlingsnavn på Schwartz var dannet av de innfødte kristne i tilknytning til ordet i 1. Pet. 2.9 om et kongelig presteskap. Dette syntes dem å ha tatt synlig form i Schwartz' person.

Ja, han var alltid og fremfor alt *prest*. Han påtok seg bare de politiske oppdrag under forutsetning av at hans egentlige embete skulle gå i første rekke. Derfor forsømte han aldri en morgenbønn eller katekisasjon for de verdslige gjøremåls skyld. En strøm av mennesker kom stadig til ham fra ulike deler av landet for å be om hans hjelp, og til hver og en hadde han et ord å si om Gud og sjelens frelse.

Schwartz var *misjonær* i alt hva han foretok seg. Han var domnert av det, det tok ham helt, han var vital, utrettelig virksom og aktiv. Det var nettopp det inntrykk misjonær Kohlhoff fikk da han en gang besøkte ham i Trichinopoly og så hvordan han her utførte flere misjonærs arbeid: «Schwartz er en ekte misjonær,» sier han, «alt i ham og omkring ham lever.» Det var en hellig iver i hans sinn, en stille takknemlig glede og en urokkelig lys tro.

Hans misjonærsinn viser seg i den grundighet han la for dagen når det gjaldt å sette seg inn i folkets språk og dets religiøse forestillingsverden. Foruten å være vel hjemme i portugisisk og tamulsk, behersket han persisk og hindustani. De siste to språk lærte han av

hensyn til muhammedanerne og de høyere indiske embetsmenn. Således kunne han tale med alle og enhver på deres eget språk. Han var en stor språkbegavelse. Et språk mer eller mindre syntes ikke å spille noen rolle. I fem år drev han systematiske studier i tamulenes religiøse litteratur, og var bedre fortrolig med denne enn noen misjonær før ham og få etter ham. Så syntes man da også at han talte aldeles som en bramin, som en tilhører en gang uttrykte det.

Han studerte stadig bibelens hebraiske og greske grunntekst og bestilte gjentagne ganger teologisk litteratur fra Europa, særlig i kirkehistorie og nytestamentlig eksegesi. Hemmeligheten ved å kunne rekke alt dette, må ha bestått i en metodisk utnyttning av tida og en egen evne til å få noe ut av hver dag.

Schwartz hadde en egen evne til å «ta» sine tilhørere, til å treffe et punkt i deres interesse og holde deres oppmerksomhet fanget i flere timer. På tenkende mennesker gjorde han ofte et dypt inntrykk. En fornem hindu ga et vakkert uttrykk for den virkning Schwartz' tale kunne gjøre på tilhørerne, når han sa: «Herre, du er en Guds prest for alle folk.»

Han var umåtelig dyktig til å svare på deres mange spørsmål og innlegg. På en egen vinnende måte ledet han samtalen inn på hovedsaken.

«Herre, du kom i en god stund,» ble det en gang sagt til ham. «Alle dager og stunder er gode,» svarte Schwartz, «for Gud gir oss dem forat vi skal lære å kjenne ham og bli salige.»

Hans fremste biograf skriver om ham at han var en «mønstermisjonær i sin beredvillighet og dyktighet til når som helst og hvor som helst å avlegge vitnesbyrd om Kristus.»

Det var noe virkelig *apostolisk* over Schwartz, enten man tenker på hans enkle, ekte og lyse fromhet, båret av levende kjærlighet til Kristus, eller på hans kjærlighet til de bortkomne som han gikk ut for å søke gjennom hele sitt liv. Selv likte han nettopp best å se sin misjonærgjerning som en praktisering av Luk. 15.

Det samme sier den innskriften som fyrsten av Tanjore, hans fostersønn, forfattet og satte på det minnesmerke av marmor han lot reise for Schwartz: «Devoted from his early manhood to the office of Missionary in the East, the similarity of his situation to that of the first preachers of the Gospel produced in him a similar resem-

blance to the simple sanctity of the Apostolic character.» Og den fortsetter: «His natural vivacity won the affection, as his unspotted probity and purity of life alike commanded the reverence of the Christian, Mohamedan and Hindu.»

Om en misjonærs innstilling til sin gjerning sier Schwartz selv: «Den ting er sikker, og jeg har det daglig for øye, at hverken den som planter eller den som vanner er noen ting, men Gud som gir vekst. Men den som, skjønt han mistviler om seg selv og sin egen styrke, går ut i all ydmykhet med bønn og påkalling og søker etter det som er tapt, og så venter på tidlig og sildig regn fra Herren, han mottar velsignelse fra Gud og er spart for mye uro.»

Som en patriark levde han sine siste år i Tanjore. Hele misjonsarbeidet ble ledet av hans mektige personlighet. I Tanjore var en menighet på 3000, og minst det dobbelte antall kristne var døde. Og rundt om var det blomstrende menigheter til helt ned i Tinnevelley-området. Alt i alt var der omkring 20 000 innfødte kristne. Den kristne kirke blant tamulene var ikke minst *hans* ridderdåd.

Han døde i Tanjore 13. februar 1798.

Litteratur:

Reinhold Vormbaum: C. F. Schwartz, Düsseldorf 1851.

Jul. Pauli: Roberts dei Nobili und C. F. Schwartz. Nürnberg 1870.

W. Germann: Missionar C. F. Schwartz. Sein Leben und Wirken aus Briefen des Halleschen Missionsarchives. Erlangen 1870.

Jesse Page: Schwartz of Tanjore. London 1921.

Elin Silén: C. F. Schwartz, konungaprästen i Tanjore. Stockholm 1924.